

सावधान : फळांनाही आता कृत्रिम रंग

आकर्षक, गोंडस फळे पाहिली की घेण्याचा मोह सर्वांनाच होतो. पण . . . सावधान, ही फळे कृत्रिमरित्या रंगवलेली असू शकतात. आरोग्यास अपायकारक अशा कार्बाईड या रासायनिक पदार्थाचा वापर करून ही फळे रंगविता येतात. फळे पिकविण्यासाठी वापरता येणाऱ्या रासायनिक पदार्थांच्या वापरास राज्य शासनाने १९७९ पासून बंदी घातली आहे. पण तरीही घाऊक व्यापारी अशा कृत्रिम पद्धतीने फळे पिकवून सामान्य जनतेची घोर फसवणूक करीत आहेत.

द्राक्षे , आंबे, मोसंबी बरोबरच केळी, पपया ही फळेसुद्धा आता कार्बाईड गॅसने पिकवली जातात. ही कृत्रिम पद्धतीने पिकवलेली फळे मानवी शरीरास मोठ्या प्रमाणात हानीकारक असल्याचे संशोधनात स्पष्ट झाले आहे.

ॲसिटिलीनने पिकवण्यात आलेली फळे खाल्याने मळमळ, डोकेदुखी, चक्कर येणे असे दुष्परिणाम दिसून येत असले, तरी यांच्या परिणामांची व्याप्ती स्पष्टपणे सांगता येत नाही. या पिकवण्याच्या प्रक्रियेमध्ये निर्माण होणारे हायड्रोकार्बन्स फळामध्ये जिरतात, खाणाऱ्यांच्या पचनसंस्थेवर याचा वाईट परिणाम होतो. हे लक्षात घेऊन या फळ पिकविण्याच्या प्रक्रियेवर अनेक देशांनी बंदी घातली आहे.

आपल्याकडे सर्वात जास्त कार्बाईड या केमिकलचा वापर फळे पिकविण्यासाठी हल्ली केला जात असून, या प्रक्रियेला जगात सर्वत्र बंदी घालण्यात आलेली आहे. या रसायनाचा संबंध पाण्याशी येताच ॲसिटिलीन व इथिलिन या पदार्थांचा गॅस तयार होतो. फळे पिकवण्याच्या प्रक्रियेत ॲसिटिलिनचा काहीही उपयोग होत नाही. मात्र इथिलिन गॅसमुळे फळे पिकतात. ॲसिटिलिन मानवास अपायकारक असल्याने केंद्र सरकारने १९७९ मध्ये प्रिव्हेंशन ऑफ फूड अडल्टरेशन ॲक्ट कलम ४४ (अ) या कायदानुसार फळांना ॲसिटिलिनने पिकवणे बेकायदेशीर घोषित केले असून, याचे उल्लंघन करणाऱ्यांविरुद्ध कायद्यात शिक्षेची तरतूद केली आहे.

फळे ठेवलेल्या बंद खोलीत इथिलीन गॅस सोडून तापमान आणि आर्द्रता प्रमाणात राखून कृत्रिम वातावरणात फळे २-३ दिवसात पिकविली जातात. फळांचा हिरवा रंग जाण्यासाठीसुद्धा हीच पद्धत सध्या व्यापारी वापरत आहेत.

सावधान : फळांनाही आता..

: २ :

इथोपिन हे रासायनिक द्रावण फळे पिकविण्यासाठी वापरले जाते. इथोपिनचा पाण्याशी संयोग करून हा गॅस तयार केला जातो. या मिश्रणात केळाचे घड बुडवून तणसात झाकून ठेवतात. त्यामुळे हिरवी कच्ची केळी पिकली जातात. नैसर्गिकरित्या फळापासून इथिलिन गॅस हा निघतच असतो आणि पूर्ण वाढ झालेली फळे या वायुमुळे पिकतात मात्र या प्रकल्पाला जास्त वेळ लागतो.

वाहतुकीत पिकलेली फळे खराब होतात, सडतात, शिवाय यांची वाहतूक करणेही अवघड आहे. नैसर्गिकरित्या फळे पिकविणेही व्यापारीदृष्ट्या परवडणारे नाही, तसेच गैरसोईचे आहे. या उलट ॲसिटिलिन गॅसमुळे ४ ते ६ तासात फळे पिकतात. त्यांना आकर्षक रंगही येतो तसेच मालाचा उठाव होतो, असे या प्रक्रियेसंदर्भात फळ विक्रेत्यांचे म्हणणे आहे.

पण मानवी शरीरावर याच्या होणाऱ्या परिणामाबद्दल काय? यावर कडक कायदेशीर कारवाईबरोबरच ग्राहकांमध्ये जागृती निर्माण होणे महत्त्वाचे आहे .

फळे खाण्यापूर्वी स्वच्छ धूऊन रात्रभर पाण्यात ठेवल्याने फळांच्या सालीवरचे हायड्रोजनचे अंश निघून जाऊन, ही फळे कमी हानीकारक होऊ शकतील, असा याबाबतचा तज्ज्ञाचा सल्ला आहे. पण हा झाला तात्पुरता उपाय.

सामान्य जनतेच्या जीवन आणि आरोग्याशी खेळणाऱ्यांवर कडक कारवाई बरोबरच, ग्राहकांनाही या आरोग्य घातक प्रकाराची माहिती करून देणे गरजेचे आहे. यासाठी ग्राहक संघटनांनी पुढाकार घेऊन ग्राहकांचे प्रबोधन केले पाहिजे.

अविनाश सुखटणकर

०००

